

emcdda.europa.eu

SANTRAUKA – PASIRINKTA TEMA Probleminis amfetamino ir metamfetamino vartojimas Europoje

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras
2010 m. metinė ataskaita. Narkotikų problema Europoje
NESKELBTI IKI 2010 11 10 10 VAL. VAKARŲ EUROPOS LAIKU

Išvadas

Telkiant dėmesį į Europos šalis, kur amfetaminas arba metamfetaminas yra svarbi narkotikų vartojimo problema, pagal pasirinktą temą nagrinėjama dabartinė padėtis atsižvelgiant į istorinę amfetaminų ⁽¹⁾ vartojimo raidą nuo XX a. ketvirtą dešimtmečio, kai šios medžiagos pradėtos vartoti kaip vaistai. Amfetaminų vartojimo istorija nulemta pasaulinio masto procesų, pavyzdžiui, pramoginių narkotikų paplitimo XX a. septintajame dešimtmetyje ir heroino atsiradimo Europoje XX a. aštuntajame dešimtmetyje, bei vietinio masto įvykių, pavyzdžiui, pervitino (metamfetamino) gamybos augimo tuometėje Čekoslovakijoje, sąveikos. Dėl to šiandien probleminiam amfetaminų vartojimui Europoje būdingi ryškūs nacionaliniai ypatumai, galbūt ryškesni nei bet kurio kito pagrindinio neteisėto narkotiko vartojimo ypatumai.

Amfetaminas ir metamfetaminas

- Amfetaminas ir metamfetaminas yra dvi glaudžiai susijusios sintetinės medžiagos, veikiančios kaip centrinės nervų sistemos stimulatoriai. Jie gali būti nuryjami, šniaukščiami arba švirkščiami, o metamfetaminas, ypač kristalinis, gali būti rūkomas.
- Šios dvi medžiagos savo poveikiu ir išvaizda gali būti tokios panašios, kad vartotojas dažnai jų negali atskirti.
- Siekiamas šių medžiagų poveikis yra pakili nuotaika, gera savijauta, padidėjusi energija, budrumas, susikaupimas, gyvumas, judėjimo ir kalbos aktyvumas, geresnis fizinių ir protinių užduočių atlikimas, mažesnis nuovargis ir nevaržomas socialinis arba seksualinis elgesys.
- Žalingas šių medžiagų poveikis yra psichozės, širdies ir kraujagyslių bei smegenų kraujotakos sutrikimai, priklausomybės išsivystymas, psichologinės ir psichinės problemos, infekcinės ligos (kai švirkščiamasi) ir mirtis.

Narkotikų gamyba ir prieinamumas

- Pasaulinė amfetamino gamyba sutelkta Europoje; 2008 m. joje likviduota 80 proc. visų amfetamino gamybos laboratorijų. Atrodo, kad Europoje daugiausia amfetamino gamybos laboratorijų yra **Nyderlanduose, Lenkijoje ir Belgijoje**, šiek tiek mažiau – **Estijoje, Lietuvoje ir Vokietijoje**.
- Europoje metamfetaminas neteisėtai tiekiamas įvairiu mastu – nuo mažų vietos masto „virtuvinių laboratorijų“ iki ribotos neteisėtos tarptautinės prekybos pagal pasaulinius standartus, o jo gamyba sutelkta dviejuose regionuose, t. y. Vidurio Europoje (ypač **Čekijoje**) ir Baltijos jūros regione.
- Nors kristalinis metamfetaminas ir jo rūkymas vis labiau plinta daugelyje pasaulio šalių, Europoje metamfetaminas prieinamas beveik išimtinai miltelių pavidalo, todėl pagal išvaizdą ir poveikį yra beveik neatskiriamas nuo amfetamino.

(¹) Amfetaminas ir metamfetaminas kartu vadinami amfetaminais.

- Naujausi Šiaurės Europos šalių duomenys rodo, kad kai kurių Skandinavijos ir Baltijos šalių rinkose amfetaminą vis dažniau galėjo pakeisti metamfetaminas.

Amfetaminų vartojimas tarp visų gyventojų

- Atliktų gyventojų apklausų ir moksleivių apklausų duomenimis, amfetaminų vartojimo paplitimas daugelyje Europos šalių gana mažas. Tačiau nustatyta, kad daugiau kaip 2 proc. jaunų žmonių (15–34 metų) per praėjusius metus yra vartoję šį narkotiką bent penkiose šalyse: **Čekijoje** (3,2 proc.), **Danijoje** (3,1 proc.), **Estijoje** (2,5 proc.), **Jungtinėje Karalystėje** (Anglijoje ir Velse) (2,3 proc.) ir **Bulgarijoje** (2,1 proc.).
- Daug ne tokio probleminio amfetaminų vartojimo atvejų nustatyta pasilinksminimo vietose, ypač šokių muzikos renginiuose, kur, panašu, narkotiko vartojimas glaudžiau siejamas su tam tikrais muzikos žanrais.
- Tokiose vietose amfetaminų vartojimo nors kartą gyvenime paplitimas tarp jaunų žmonių svyruoja: kai kuriais tyrimais nustatytas 30–70 proc. lygis **Čekijoje**, **Vengrijoje**, **Slovakijoje** ir **Jungtinėje Karalystėje**.
- Ilgainiui atsiranda požymių, kad bent jau kai kuriose šalyse naktinio gyvenimo aplinkoje amfetaminų galėjo būti vartojama mažiau negu kokaino, ekstazio arba naujų medžiagų, pavyzdžiui, mefedrono.

Regioninė probleminio amfetamino ir metamfetamino vartojimo analizė

- Vakarų ir Pietų Europos šalyse probleminio amfetaminų vartojimo atvejų reta, tačiau kai kuriose šalyse ir tarp konkrečių probleminių narkotikų vartotojų grupių šių narkotikų vartojimas gali pasiekti tam tikrą reikšmingą lygį.
- Daugelyje Šiaurės, Rytų ir Vidurio Europos šalių amfetaminų vartotojai, kurie šiuos narkotikus dažniausiai švirkščiasi, sudaro nemažą probleminių narkotikų vartotojų dalį.
- Šioje plačioje geografinėje teritorijoje amfetaminai vartojami keliais skirtingais būdais. Ryškiausi jų susiformavo keliose šalyse, kaip antai **Švedijoje** ir **Suomijoje**, kurioms būdinga ilgalaikė amfetamino vartojimo problema, ir **Čekijoje**, turinčioje istorinę metamfetamino vartojimo problemą, kuri taip pat veikia **Slovakiją**.
- Apskaičiuota, kad **Suomijoje** (2005 m.) nustatyti 16 296 (12 000–22 000) probleminiai amfetamino vartotojai sudaro apie tris ketvirtadalius visų probleminių narkomanų. Naujausiais apskaičiavimais nustatyta, kiek probleminių metamfetamino vartotojų yra **Čekijoje**, t. y. 2008 m. šių vartotojų skaičius siekė 21 200 (20 700–21 800), o **Slovakijoje** 2007 m. šių vartotojų buvo 8 083 (5 783–15 742). Šiose trijose šalyse, apytikriais skaičiavimais, probleminių amfetaminų vartotojų skaičius 1 000 gyventojų 15–64 metų amžiaus yra 4,7 (**Suomijoje**), 2,9 (**Čekijoje**) ir 2,1 (**Slovakijoje**).
- Kitose šių regionų šalyse amfetaminai taip pat vartojami, įskaitant **Estiją**, **Lietuvą**, **Latviją** ir **Norvegiją**, kur amfetaminai dažniausiai švirkščiami, ir **Daniją**, kur nustatyta, kad šis narkotikas daugiausia šniaukščiamas.

Atsakomosios kovos su probleminiu amfetaminų vartojimu priemonės

- Amfetaminų vartojimo nutraukimas nelaikomas pavojingu gyvybei, ir galima sėkmingai atlikti detoksikaciją.
- Europoje siūlomos amfetaminų vartotojų gydymo galimybės dažnai atspindi nacionalinius probleminio amfetaminų vartojimo modelius ir istoriją.
- Vakarų ir Pietų Europos šalyse taikant gydymo sistemas daugiausia rūpinamasi opioidų vartotojų poreikiais, ypač teikiant gydymą opioidų pakaitalais.
- Šiaurės ir Vidurio Europos šalyse, kur amfetaminų vartotojų gydymo istorija ilga, kai kurios programos orientuotos į amfetaminų vartotojų poreikius.
- Kai kuriose kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse didelis probleminis amfetaminų vartojimas išplito neseniai. Taigi šiose šalyse gydymo paslaugos pirmiausia sukurtos probleminiams opioidų vartotojams ir atrodo, kad jose patiriama sunkumų ir trūkumų siekiant patenkinti amfetaminų vartotojų poreikius.